

kezlet előkészíti annak politikai tartalmát. A külügyminiszter-helyettesek kötetlen formában is véleménycserét folytattak.

A felszólalások többségének középpontjában M.Sz.Gorbacsov elvtárs január 15-i nyilatkozatában körvonalazott leszerelési javaslatok álltak. Általános volt a vélemény, hogy az el nem kötelezett mozgalom irányában folytatandó politikánk középpontjában jelenleg e javaslatok elfogadtatásának törekvése álljon. Az el nem kötelezett országok első reagálásai reménykeltőek. Az SZKP főtitkárának moratórium-javaslatát, az egyoldalú kötelezettségvállalás meghosszabbítását bátor, példamutató lépésnek tekintik. Hasznos lenne, ha a mozgalom tekintélyes, nagy befolyással rendelkező országainak vezetői is állást foglalának e javaslatok mellett és ha az el nem kötelezettek fellépései fórumaikon egybecsengnének azokkal. A résztvevők rámutattak arra, hogy türelmes, szívós, magyarázó, meggyőző érveléssel megvannak a lehetőségek az el nem kötelezettek támogatásának elnyerésére. Ennek feltételei kedvezőek, mivel az el nem kötelezett mozgalom is fellép az atomháború veszélyének elhárításáért, az általános és teljes leszerelésért.

Különös fontosságu, hogy az el nem kötelezett mozgalom határozottabban fellépjen a reagan "stratégiai védelmi kezdeményezés" ellen.

Ez évben a Párizsban megrendezésre kerülő "Leszerelés.. és Fejlődés" témáját tárgyaló ENSZ Konferencia újabb lehetőséget teremt az el nem kötelezettekkel való együttműködésre. Célszerű lenne megvizsgálni, hogy milyen konkrét javaslatokkal tudnánk élni, amelyekben számíthatunk az el nem kötelezett országok támogatására is. A felszólalók javasolták, hogy propagandánkban nagyobb szerepet kapjon a leszerelésnek, mint a fejlődés anyagi tartalékának bemutatása. Csaknem minden felszólalás hangsúlyt fektetett arra, hogy meg kell győzni a még kételkedő fejlődő, el nem kötelezett országokat arról, hogy a leszerelés nem csupán a

két vezető világhatalom és katonai-politikai tömörülés ügye, hanem az övéké is. Nem szabad, hogy egyesek a leszerelésben maguk gyengítését, bizonyos eszközöktől való egyoldalú megfosztásukat érezzék.

Az ázsiai, afrikai és latin-amerikai helyi konfliktusok, feszültségövezetek kérdésében ugyancsak lehetőség van az el nem kötelezett mozgalommal való együttműködésre. Különösen aggasztó, hogy ezeknek a konfliktusoknak az epicentrumában velünk baráti országok találhatóak, amelyek szilárd antiimperialista platformon állnak. Elgondolkoztató, hogy a feszültségövek megítélésében mind a mozgalom saját fórumain, mind az ENSZ-ben mélyülő tendenciájú szakadás mutatkozik a tagországok között. Az ENSZ Közgyűlés 40. ülészakán pl. csak kevés el nem kötelezett ország ítélte el egyértelműen az USA-t a közel-keleti agresszív politikájáért, s Közép-Amerika, valamint a Karib-térség kapcsán még elfogadni sem sikerült olyan határozatokat, amely az USA egyértelmű elítélését tartalmazta.

Ezt a helyzetet a résztvevők az Egyesült Államok erőpolitikájának tulajdonították, amellyel szilárdan szembe kell helyezkedni. Több felszólaló szorgalmazta, hogy az el nem kötelezett országokat erőteljesebben ösztönözzük a helyi konfliktusok megoldásában való részvételre anélkül, hogy elvi engedményeket tennének.

Az ázsiai helyzet és az ázsiai biztonsági rendszer létrehozására irányuló tervekről Kapica, szovjet külügyminiszter-helyettes adott részletes tájékoztatást. / Erről külön feljegyzés készült. / Több felszólaló hangsúlyozta, hogy diplomáciájukban az egyes ázsiai országok felé népszerűsíteni fogják az ázsiai biztonsági rendszer megvalósítására irányuló szovjet javaslatot.

A gyarmatosítás maradványai, fajüldözés, a fajgyűlölet, felszámolásának feladata az el nem kötelezett mozgalom olyan

prioritása, amelyben közös nevező áll fenn a szocialista országokkal. Az együttműködésnek az igazságos megoldás keresésén kívül ki kell terjednie a neokolonialista típusú rendezési módok meghiusítására is.

Az el nem kötelezett országok gazdasági nehézségeinek növekedése, az egyes nemzetközi kérdésekben elfoglalt álláspontjuk antiimperialista irányultságának gyengülése között szoros összefüggés áll fenn. Az új nemzetközi gazdasági rend megvalósítására irányuló törekvésekhez való viszonyukat az egyes országok csaknem egységesen ítélték meg. Eszerint keresni kell az új nemzetközi gazdasági rend követeléseiben azokat az érintkezési pontokat, amelyekben érdekeink azonosak.

A fejlődő országok eladósodásának kérdését minden felszólaló súlyosnak ítélte. Míg azonban a szovjet vélemény kizárólag a fejlődő országok és a Nyugat közötti kapcsolatokban gyökerező problémának minősítette az eladósodást, amelyet a kizsákmányoló gazdasági viszonyok felszámolása révén lehet gyökeresen megoldani, addig más /lengyel, bolgár/ felszólalások a kubai javaslatok tanulmányozására helyezték a hangsúlyt.

A VSK és az el nem kötelezett országok gazdasági kapcsolatait a lengyel miniszterhelyettes érintette, aki javasolta, hogy külön tanácskozást kell szentelni a kérdésnek, amelyen kialakítható lenne a gazdaságpolitika koordinálásának hatékony mechanizmusa.

Az el nem kötelezett mozgalom megítélése a korábbiakhoz képest számottevően változott. Míg nemrég az el nem kötelezettekről az az értékelés dominált, hogy ők a szocialista világrendszer tartalékai, objektív szövetségesei, addig a mostani tanácskozás realistábban értékelte helyüket, szerepüket. Csak elszigetelten hangzott el pl. az u.n. egyelő távolságtartás doktrínájának bírálata. A szovjet külügyminiszter-helyettes az ilyen feltevésekre úgy reagált, hogy - el nem kötelezettek lévén - az

efféle véleményeket sem lehet tőlük rossznéven venni. Az a lényeg, hogy ne az imperializmushoz álljanak közelebb, hanem döntően a mi törekvéseinket támogassák nemzetközi fellépéseikben.

A résztvevők egybehangzóan fontosnak itélték a mozgalom viszonylagos egységének, összeforrottságának megőrzését. Bár csaknem általános megítélés szerint a mozgalom felé irányuló politikánkban főként a haladó államokból álló balszárnyra építhetünk, nem hanyagolhatjuk el a középutasok, sőt még a jobbszárny tagjait sem. Különös nyomatékkal hangsúlyozták: igen fontos a mérvadó, nagy tekintélyű vezetők megnyerése, folyamatos tájékoztatásuk.

A képviselt országok eldöntötték, hogy összesített javaslataikról, a mostani házigazdák révén tájékoztatják a VSZ Külügyminiszteri Bizottságának 1986. tavaszán esedékes ülését, amely döntéseket hoz jövőbeni tevékenységük fő irányairól.

E javaslatok előzetes összefoglalás szerint az alábbiak:

1./ Tovább kell mélyíteni a szocialista országok fejlődő világ felé irányuló politikájának koordinálását. Ezt egyébként a VSZ PTT prágai ülése feladatként meghatározta. Megállapítást nyert, hogy az egyeztetés felső szinten, a pártok képviselői, a külügyminisztériumok között realitássá vált. Ugyanakkor tovább kell tökéletesíteni az együttműködés és a koordináció mechanizmusát a mindenkori aktuális, folyó ügyekben is.

2./ Eljött az ideje, hogy országaink erőfeszítéseinek egysítése, pontosan körülhatárolt munkamegosztással párosuljon. Ennek objektív bázisát az egyes szocialista országok politikájának különböző fejlődő térségekben és országokban megnyilvánuló, egymástól eltérő sajátosságai, érdekei adják. Mivel a stratégiai célok pontosan körülhatárolhatóak, nem fenyeget azok -konkrét akciók során történő- szem elöl tévesztésének veszélye.

3./ Az idén augusztus-szeptemberben Hararében megrendezésre kerülő VIII. csúcsertekezlettel kapcsolatos legfontosabb feladatunk, hogy elhárítsuk a nyugati országok és a nyugat-barát erők befolyásának növekedését. Célunk, hogy a hararei legfelső szintű értekezlet ne eredményezzen visszalépést az idén megtartott luandai külügyminiszteri értekezlet eredményeihez képest. Állásfoglalásaiban tükröződnie kell a legújabb szovjet békekezelési eredményezéseknek is.

4./ A mozgalom balszárnyának közreműködésével mind a csúcsertekezlet előkészítő szakaszában, mind a tanácskozáson komoly orientáló tevékenységet kell folytatnunk. Zimbabwe kormányának tevőleges politikai, szervezeti és gyakorlati segítséget kell nyújtani az előkészítő munka és a csúcsertekezlet során egyaránt. Ezt követően pedig elnöki missziójának betöltését célszerű segíteni. Felmerült, de általános állásfoglalás nem született arról, hogy anyagi segítség nyújtása indokolt-e.

5./ Az el nem kötelezett mozgalommal kapcsolatos eddigi tevékenységünk egyik komoly hiányossága a kampányjellegben rejtett. Akcióinkat elsősorban az állam-és kormányfői értekezlet kapcsán, valamint az évenkénti külügyminiszteri tanácskozással összefüggésben bonyolítottuk. Mivel a mozgalom mintegy ötven politikai, gazdasági, információs szerv keretében folyamatosan működik, hasznos lenne munkánkat folyamatosá és aktívabbá tenni.

6./ Szükséges kidolgoznunk a baráti szocialista országok és az el nem kötelezett országok együttműködésének távlati komplex programját. Erre annál is inkább szükség van, mivel stratégiai céljaink mellett nem rendelkezünk kellően átgondolt, a távlatokra és a mindennapok követelményeire is érvényes átfogó koncepcióval. A komplex program kidolgozását a vezető tőkés országok egyre tudatosabban egyeztetett politikája is sürgeti.

7./ Emelni kell diplomáciánk és propagandánk hatásfokát. Ennek érdekében a mostanihoz hasonló találkozót rendszeresen, évente egy-két alkalommal kell tartanunk. Kapica elvtárs javasolta, hogy a következő miniszterhelyettesi tanácskozást az SZKP

Kongresszusát követően, de még Harare előtt, Moszkvában tartásuk Afrika déli részének problémáiról.

A végzett munkát a résztvevők pozitívan értékelték. Megítélésünk szerint a külügyminiszter-helyettesi találkozó hasznos volt, jól szolgálta az el nem kötelezett mozgalommal kapcsolatos politikai céljaink pontosításának ügyét. Fontos támpontokat ad diplomáciai eszközeink egyes eseményekhez igazodó helyes megválasztásához is.

A hozzászólások tárgyszerűek voltak, jobbra kerültek a frázisokat. Az eltérő megközelítések és a széles témakör miatt azonban tartalmi különbségeket is hordoztak. A tanácskozás főként politikai kérdésekre összpontosított és alig érintette az el nem kötelezett mozgalom helyzetének, velünk való együttműködésének gazdasági kérdéseit. Nagy hangsúlyt kapott propagandánk hiányosságainak bírálata, illetve hatékonysága javításának igénye.

A szovjet külügyminiszter-helyettes felszólalását, vitában való részvételét az eddigieken túlmenő rugalmasság, ujszerű hozzáállás jellemezte.

A román miniszterhelyettes a gyengénfejlettség felszámolásának saját koncepciójára helyezte a hangsúlyt. Elemzései, következtetései és javaslatai kevés ponton érintkeztek a többi felszólalással. Javasolta, hogy a szocialista országok dolgozzanak ki programot a fejlődő országokkal való széles körű együttműködésre. A program előkészítésével szakértői csoport foglalkozhatna, s elfogadására a KGST tagországok legfelső szintű találkozásán kerülhetne sor. Vitát azonban nem provokált, de a sajátos nézeteikre sem történt kellő reagálás.

A magyar felszólalást és javaslatokat jól fogadták barátaink. Kapica elvtárs annak nyíltságát, őszinteségét és a távlati koncepció kialakításának magyar javaslatát tartotta figyelemre méltónak. Főbb mondanivalónk tartalma összhangban állt a többség véleményével.

Az NDK Külügyminisztériuma a tanácskozást gondosan szervezte meg.

Budapest, 1986. február 5.

fy